

Vyhodnocení realizačního projektu záchranného programu sysla obecného (*Spermophilus citellus*) v ČR pro rok 2018

V následujícím přehledu jsou uvedeny aktivity, které proběhly v rámci realizace záchranného programu v roce 2018. U jednotlivých opatření je kurzivou uveden plán činností, který byl navržen v realizačním projektu (dále „RP“) pro rok 2018 a v návaznosti je uvedena realizace činností v tomto roce. Číslování jednotlivých kapitol respektuje a odkazuje k členění v ZP.

3.1 Péče o biotop

3.1.1 Zajištění managementu lokalit výskytu sysla

RP:

V roce 2018 bude zajištěn management na všech z hlediska početnosti nejvýznamnějších lokalitách výskytu sysla obecného, tzn. na lokalitách s odhadem početnosti min. 100 jedinců podle posledního monitoringu z roku 2017 nebo se stoupající početností v posledních letech, dále na posilovaných a nově založených lokalitách a dle možností pak i na ostatních méně početných lokalitách. Kosení či pastva nebudou zajištěny především na lokalitách, na kterých mají kolonie izolovaný nebo roztroušený výskyt ve značně heterogenním prostředí vinic, sadů a zahrad. V takových podmínkách není možné ani smysluplné zavést jednotný a pravidelný management.

Na organizačním zajištění managementu se budou podílet garanti jednotlivých lokalit, pracovníci regionálních pracovišť AOPK ČR, případně i jiné subjekty (např. místní aerokluby, krajské úřady). Popis činností a plánované zdroje financí viz Tabulka 1.

Tabulka 1. Přehled plánovaných příspěvků na management lokalit s výskytem sysla obecného pro rok 2018.

LOKALITA	ČINNOST	GARANT SMLOUVY/ PROJEKTU	ORGANIZACE	ZDROJ DOTACE
Bezděčín	<i>kosení</i>	? / Martina Bochenková	AOPK ČR – RP SCHKO Kokořínsko – Máchův kraj / KÚ Středočeského kraje	POPFK / KÚ
Bořitov	<i>kosení</i>	Lenka Slavíková	AOPK ČR – RP Jižní Morava	POPFK
Břeclav – Ladná	<i>kosení</i>	Lenka Slavíková	AOPK ČR – RP Jižní Morava	POPFK
Hodkovice n. Mohelkou	<i>kosení</i>	Pavel Bulíř	KÚ Libereckého kraje	KÚ
Hrádek	<i>kosení</i>	?	AOPK ČR – RP Ústecko	PPK
Ivančice	<i>kosení</i>	Lenka Slavíková	AOPK ČR – RP Jižní Morava	POPFK
Jamolice	<i>kosení</i>	Lenka Slavíková	AOPK ČR – RP Jižní Morava	POPFK
Kolín	<i>kosení</i>	Helena Sedláčková	KÚ Středočeského kraje	KÚ
Kyjov – Milotice	<i>kosení</i>	Lenka Slavíková	AOPK ČR – RP Jižní Morava	POPFK

Medlánky	kosení	Lenka Slavíková	AOPK ČR – RP Jižní Morava	POPFK
Miroslav	kosení	Lenka Slavíková	AOPK ČR – RP Jižní Morava	POPFK
Mohelno	kosení	Jana Matrková	AOPK ČR – RP SCHKO Žďárské vrchy	PPK
Nad Řekami	odkřovinění, kosení	Janka Čejková	KÚ Jihomor. Kraje	KÚ
Písečný vrch	pastva	Radovan Douša	KÚ Ústeckého kraje	KÚ
Radouč	kosení	?	AOPK ČR – RP SCHKO Kokořínsko – Máchův kraj	POPFK
Raná	kosení ploch s výskytem sysla, pastva	Vladislav Kopecký	AOPK ČR – RP Ústecko	PPK / zemědělské dotace
Roudnice n/L	kosení	Tomáš Stuchlík	AOPK ČR – RP Ústecko	POPFK
Strakonice	kosení	Tomáš Bodnár	AOPK ČR – RP Jižní Čechy	POPFK
Velká Dobrá	kosení	?	AOPK ČR – RP Střední Čechy	POPFK
Vyškov	kosení	Lenka Slavíková	AOPK ČR – RP Jižní Morava	POPFK

Realizace:

Management na většině lokalit výskytu sysla byl v roce 2018 zajištěn dle původního plánu – srovnání lze provést porovnáním tabulek č. 1 a 2.

Tabulka 2. Přehled lokalit s finančním příspěvkem za dané plánované managementy pro sysla v roce 2018.

Lokalita	Činnost	Garant smlouvy/ projektu	Organizace	Zhotovitel	Zdroj dotace
Bezděčín	kosení	Petr Lumpe/Martina Bochenková	AOPK ČR – RP SCHKO Kokořínsko – Máchův kraj/KÚ Středočes. Kraje	Aeroklub Mladá Boleslav	POPFK /KÚ
Bořítov	kosení	Lenka Slavíková	AOPK ČR – RP Jižní Morava	Aeroklub Bořítov	POPFK
Břeclav - Ladná	kosení	Lenka Slavíková	AOPK ČR – RP Jižní Morava	Aeroklub Břeclav	POPFK
Hrádek	kosení	Roman Hamerský	AOPK ČR – RP SCHKO České středohoří	Aeroklub Raná	POPFK
Ivančice	kosení	Lenka Slavíková	AOPK ČR – RP Jižní Morava	Tomáš Schoř	POPFK
Jamolice	kosení	Lenka Slavíková	AOPK ČR – RP Jižní Morava	Eliška Bláhová, Patrik Vojtek	POPFK
Kolín	kosení	Helena	KÚ	Aeroklub Kolín	KÚ

		Sedláčková	Středočeského kraje		
Kyjov - Milotice	kosení	Lenka Slavíková	AOPK ČR – RP Jižní Morava	Aeroklub Kyjov	POPFK
Medlánky	kosení	Lenka Slavíková	AOPK ČR – RP Jižní Morava	Aeroklub Brno - Medlánky	POPFK
Miroslav	kosení	Lenka Slavíková	AOPK ČR – RP Jižní Morava	Aeroklub Miroslav	POPFK
Mohelno	kosení	Jana Matrková	AOPK ČR – RP SCHKO Žďárské vrchy	Bernard Macek	PPK
Nad Řekami	pastva, odkřovnění	Janka Čejková	KÚ Jihomor. kraje	Není znám, proběhlo v režii KÚ	KÚ
Písečný vrch	pastva	Radovan Douša	KÚ Ústeckého kraje	Není znám, proběhlo v režii KÚ	KÚ
Radouč	kosení	Petr Lumpe	AOPK ČR – RP SCHKO Kokořínsko – Máchův kraj	Statutární město Mladá Boleslav	POPFK
Raná	kosení, přepasení, výřezy dřevin	Vladislav Kopecký	AOPK ČR – RP SCHKO České středohoří	Jan Hála, Ondřej Mesarč, Jaroslav Kučera Ku-ku, s.r.o.	POPFK / PPK
Roudnice n/L	kosení	Tomáš Stuchlík	AOPK ČR – RP SCHKO České středohoří	Aeroklub MAS Roudnice n. L.	POPFK
Strakonice	kosení	Tomáš Bodnár	AOPK ČR – RP Jižní Čechy	Aeroklub Strakonice	POPFK
Velká Dobrá	kosení	Monika Tenčíková	AOPK ČR – RP Střední Čechy	Aeroklub Kladno	POPFK
Vyškov	kosení	Lenka Slavíková	AOPK ČR – RP Jižní Morava	Aeroklub Vyškov	POPFK

3.1.2 Obnova lokalit s biotopem vhodným pro sysla obecného

RP:

V rámci tohoto opatření nejsou pro rok 2018 plánovány konkrétní aktivity, neboť nepředpokládáme realizaci další repatriace na novou lokalitu, ale spíš vypuštění dalších jedinců na loni založenou lokalitu Písečný vrch. Bude však zkontrolován stav biotopu na dalších předběžně vybraných lokalitách pro repatriace a v případě potřeby budou zahájeny kroky k nastolení vyhovujícího managementu.

Realizace:

Do tohoto opatření lze zařadit podzimní výřezy dřevin na lokalitě Písečný vrch, a to v místech, do kterých se zatím založená kolonie nerozšířila. Tato aktivita probíhala v režii KÚ Ústeckého kraje a bude dokončena v prvních měsících roku 2019.

3.2 Péče o druh

3.2.1 Experimentální ověření možností umělých chovů

RP:

ZOO Praha

V již fungujícím odchovu v ZOO Praha bude v roce 2018 pokračovat základní péče o voliéru, dokrmování syslů a pastva lokality, kteréžto práce budou zajišťovat zaměstnanci ZOO. Na jaře po probuzení syslů bude provedena kontrola a pozorování zvířat v odchovu a následně v červnu, kdy by už měla na lokalitě aktivovat tohoroční mláďata, budou ve spolupráci ZOO a AOPK ČR provedeny kontrolní odchyty a čipování. Vzhledem k otevření voliéry v roce 2013 bude sledován také plošný výskyt syslů na celém svahu (např. počty nor, resp. syslů odchycených uvnitř a vně voliéry). Po dohodě se zástupci ZOO zatím nebude přistoupeno k původně plánovanému odstranění konstrukce voliéry, a to min. po dobu plánované výstavby nového pavilonu goril v těsné blízkosti svahu. O počátku stavebních aktivit bude ZOO Praha AOPK ČR včas informovat.

ZOO Brno

V odchovu v ZOO Brno, který byl založen v roce 2015, bude v roce 2018 pokračovat základní péče o voliéru, dokrmování syslů a kosení vegetace, které budou zajišťovat pracovníci ZOO. Na jaře po probuzení syslů bude provedena kontrola a pozorování zvířat v odchovu a následně v červnu, kdy by už měla na lokalitě aktivovat tohoroční mláďata, budou ve spolupráci ZOO a AOPK ČR provedeny kontrolní odchyty a čipování.

ZOO Hluboká nad Vltavou

V odchovu v ZOO Hluboká nad Vltavou, resp. v ZS Rozovy u Temelína, který byl založen v roce 2016, bude v roce 2018 pokračovat základní péče o voliéru, dokrmování syslů a kosení vegetace, které budou zajišťovat pracovníci ZOO. Na jaře po probuzení syslů bude provedena kontrola a pozorování zvířat v odchovu a následně v červnu, kdy by už měla na lokalitě aktivovat tohoroční mláďata, budou ve spolupráci ZOO a AOPK ČR provedeny kontrolní odchyty a čipování.

Záchranná stanice (ZS) Vlašim

V odchovu v ZS Vlašim, který byl založen v roce 2015, bude v roce 2018 pokračovat základní péče o voliéru, dokrmování syslů a kosení vegetace, které budou zajišťovat pracovníci ZS. Na jaře po probuzení syslů bude provedena kontrola a pozorování zvířat v odchovu a následně v červnu, kdy by už měla na lokalitě aktivovat tohoroční mláďata, budou ve spolupráci ZS a AOPK ČR provedeny kontrolní odchyty a čipování.

V případě dobrého stavu všech odchovů, tj. za předpokladu, že bude možné z nich celkem odebrat dostatečné množství jedinců a zároveň zachovat dostatečné množství zvířat pro jejich další fungování, bude koncem července či počátkem srpna přistoupeno k repatriaci syslů dle plánu v opatření 3.2.2 níže.

Pro zvýšení genetické variability v jednotlivých odchovech bude případně po konzultaci s odborníky v průběhu sezóny (v době, kdy to bude pro zvířata znamenat co nejmenší komplikace) provedena výměna několika málo jedinců mezi odchovy.

V rámci projektu „Sysli pro krajinu, krajina pro sysly“, který byl podpořen z programu INTERREG V-A SK-CZ a jehož realizace bude v sezóně 2018 zahájena, budou od jarního období probíhat podpůrné aktivity v podobě příkrmování syslů na lokalitách Kyjov, Vyškov a Velké Pavlovice a na posledně jmenované lokalitě budou realizovány i prořezávky křovin a výsadba ovocných stromů.

Realizace:

Aktivita týkající se odchovu sýslů v Zoo Praha, Zoo Brno, ZS Rozovy u Temelína a ZS Vlašim byly splněny dle plánu. Jmenované spolupracující organizace zajistily péči o zázemí a příkrmování sýslů během sezóny a provedeny byly i kontrolní odchvy v těchto odchovech.

V Zoo Praha se uskutečnil kontrolní odchyt ve dnech 26.-27.6. Celkem bylo chyceno 23 zvířat (11 samců, 12 samic), z toho 17 jedinců byla tohoroční mláďata. Pouze jedno zvíře bylo chyceno přímo ve voliére, ostatní na svahu pod Sklenářkou. Větší část populace se však již vyskytuje v přilehlém výběhu kopytníků (dalekohledem pozorováno cca 40 jedinců), kde červený odchyt nebyl prováděn. Celková početnost sýslů na lokalitě byla odhadnuta na cca 100 jedinců. Na konci srpna byly ještě provedeny odchvy přímo ve výběhu kopytníků a v přilehlém pásu vegetace u silnice, tj. na ploše, která bude zasažena plánovanou stavbou pavilonu goril. Bylo zde chyceno 13 jedinců, kteří byli přesunuti do voliéry a ta opět uzavřena. Obdobně byli na žádost obyvatel rodinného domu nad výběhem kopytníků odchyceni 3 jedinci, kteří osídlili jejich zahradu a přesunuti do voliéry. Žádný z jedinců chycených koncem srpna nebyl čipovaný, tzn. nejednalo se o zvířata odchycená už v červnu, která se během sezóny přemístila, a celkový počet odchycených zvířat pro rok 2018 se tak navýšil na 38. Dle posledních zpráv z konce roku by měla stavba pavilonu goril začít nejdříve na jaře 2019. Zoo Praha bude o dalším vývoji AOPK ČR informovat. Výše uvedené aktivity nevyžadovaly speciální finanční zajištění.

V Zoo Brno proběhly kontrolní odchvy ve dnech 29.6., 2.7., 9.7. a 26.7. Bylo odchyceno celkem 56 zvířat (32 samců, 24 samic), z toho 49 jedinců byla tohoroční mláďata. Celková početnost v odchovu byla odhadnuta na cca 80 jedinců.

V ZS Vlašim se kontrolní odchyt uskutečnil 21.6. Celkem bylo chyceno 8 sýslů (4 samci, 4 samice), z toho 1 zvíře bylo tohoroční mládě. Mláďat bylo při odchytu pozorováno více (odhad alespoň 2 vrhy), nepodařilo se je však chytit. Po roční pauze, kdy se ve Vlašimi sýslí pravděpodobně nerozmnožili, tak byla opět prokázána úspěšná reprodukce. Celková početnost v odchovu byla odhadnuta na 15 zvířat.

V ZS Rozovy při Zoo Hluboká nad Vltavou se kontrolní odchvy konaly ve dnech 25.7. a 12.8. Celkem bylo chyceno 52 jedinců (26 samců, 26 samic), z toho 45 zvířat tvořila tohoroční mláďata. Celková početnost v odchovu byla odhadnuta na 120 jedinců.

Vzhledem k poměrně vysoké početnosti sýslů v odchovech v Brně a v Rozovech bylo z těchto odchovů odebráno 51 zvířat (17 z Brna a 34 z Rozov) pro druhou fázi repatriace na Písečný vrch v Českém středohoří. Ze ZS Rozovy bylo zároveň odebráno 10 jedinců pro účely druhé fáze posílení populace v Hodkovicích nad Mohelkou. Na konci sezóny bylo dále za účelem zvýšení genetické variability provedeno několik přesunů menších počtů zvířat. Konkrétně se jednalo o převoz 5 jedinců ze ZS Rozovy do Zoo Brno a 5 jedinců opačně, kromě toho putovalo 5 jedinců z expozice v Zoo Hluboká a 2 jedinci ze ZS Rozovy do odchovu v ZS Vlašim.

3.2.2 Repatriace sýsla obecného

RP:

V rámci tohoto opatření se nadále počítá s repatriacemi v oblasti Českého středohoří, přičemž primárně předpokládáme v roce 2018 realizaci dalšího výsadku na loni nově založenou lokalitu Písečný vrch. Vše je však samozřejmě podmíněno dobrým stavem odchovů, z kterých by měla zvířata pocházet.

Realizace:

Realizace tohoto opatření proběhla dle plánu. Počet sýslů v odchovech byl dostačující a byl tedy proveden druhý výsadek sýslů na lokalitu Písečný vrch, založenou už v roce 2017. Celkem zde bylo dne 27.7. vypuštěno (stejně jako v roce 2017) 57 jedinců (poměr pohlaví: 28

samců a 29 samic), kteří pocházeli z odchovů v Zoo Brno a ZS Rozovy a z expozice v Zoo Hluboká nad Vltavou. Vypouštění bylo provedeno stejným způsobem jako v předchozím roce. Všechna vypouštěná zvířata byla nejprve při odchytu prohlédnuta, zvážena, bylo určeno jejich pohlaví a věk a odečten čip, případně aplikován čip, pokud jej ještě neměla. Vypouštění bylo provedeno do předvrtaných děr, ve kterých byla zvířata následně uzavřena naplněnými PET láhvemi, více než polovina vypouštěných jedinců byla zároveň umístěna ve vypouštěcích ohrádkách, které byly z lokality v následujících dnech odstraněny (stejně jako láhve). Na lokalitě bylo ponecháno krmení a příkrmování bylo prováděno i v následujících týdnech po vypouštění.

Sledování lokality Písečný vrch přineslo už v jarních měsících opakovaná pozorování až 15 jedinců, což potvrdilo trvalé usazení zvířat na lokalitě a také úspěšné přezimování alespoň části z nich. Začátkem července byla na lokalitě odchycena 2 mláďata a byla tak prokázána i úspěšná reprodukce hned v prvním roce po počáteční fázi repatriace. V rámci dalšího monitoringu prováděného v době po druhém vypouštění zvířat (27.7. – 1.9.) bylo na lokalitě pozorováno až 42 jedinců. Celková početnost ke konci sezóny včetně nově vypouštěných syslů byla odhadnuta na cca 80 jedinců.

3.2.3 Posilování malých populací sysla obecného

RP:

V rámci tohoto opatření bude v roce 2018 probíhat/pokračovat monitoring a vyhodnocování na již posílených lokalitách (Karlovy Vary a Hodkovice nad Mohelkou), na základě výsledků bude v případě potřeby realizováno doplňující posílení na lokalitě v Hodkovicích. Bude-li k dispozici dostatek jedinců pro tyto účely (expoziční chovy zoologických zahrad pocházející z vhodné genetické linie), bude případně realizováno i posílení na další vhodné lokalitě (na základě pravidelného hodnocení a aktuálního stavu).

Realizace:

Na lokalitě v Karlových Varech probíhalo v roce 2018 už pouze sledování a v červnu a červenci zde byly provedeny kontrolní odchvy. Během nich bylo zaznamenáno celkem 26 jedinců, z toho 16 mláďat a 8 samic se známkami po kojení. Zvířata byla v dobré kondici, celková početnost byla pro rok 2018 odhadnuta na cca 50 jedinců. Posílení kolonie v letech 2016 a 2017 hodnotíme pozitivně, neboť pomohlo znovu nastartovat reprodukci na této lokalitě.

V Hodkovicích nad Mohelkou bylo dne 13.8. provedeno druhé posílení této kolonie, a to vypouštěním celkem 20 jedinců z expozice v Zoo Hluboká a z odchovu v ZS Rozovy (jedinci z Rozov byli využiti díky velkému množství mláďat v tomto odchovu a s ohledem na větší genetickou variabilitu, neboť v roce 2017 pocházeli všichni vypouštění sysli také z expozice v Zoo Hluboká). Všichni jedinci byli před vypouštěním standardně prohlédnuti, zváženi, očipováni a byl jim odebrán vzorek pro genetickou analýzu. Vypouštění proběhlo stejně jako v předchozím roce do připravených navrtaných děr, s využitím PET láhví a příkrmením a v souladu s podmínkami stanovenými příslušným OOP ve vydaném rozhodnutí o výjimce. Na lokalitě byla v rámci monitoringu ještě před vypouštěním potvrzena přítomnost mláďat, po vypouštění bylo několikrát pozorováno cca 15 jedinců, celková početnost byla odhadnuta na cca 35 jedinců.

Posílení na jiných lokalitách nebylo v roce 2018 realizováno.

3.3 Monitoring stavu populace

RP:

Jarní kontrola lokalit proběhne v březnu či dubnu, letní celorepublikový monitoring se uskuteční v červenci. Jarní kontroly budou provedeny především garanty jednotlivých lokalit, letní monitoring bude prováděn realizačním týmem ZP ve spolupráci s garanty jednotlivých lokalit. Lokality budou svými garanty též průběžně (dle potřeby) navštěvovány, zejména za účelem smluvení a následné kontroly prováděného managementu tam, kde je na něj vydáván finanční příspěvek.

V rámci projektů „Sysli pro krajinu, krajina pro sysly“ (NFP304020D154) a „Monitoring a podpora populací sysla obecného na jižní Moravě“ (MŽP 104/32/18) bude zároveň probíhat detailnější monitoring na 10 moravských lokalitách (viz též kapitola 3.4 Výzkum) a mapování v potenciálně vhodných oblastech Jihomoravského kraje s cílem nalézt případné zatím neznámé lokality výskytu.

Realizace:

Jarní i letní monitoring proběhly dle plánu, výsledky letního monitoringu jsou shrnuty v závěrečné zprávě (Matějů a Větrovcová, 2018), jejíž přílohou je i tabulka odhadů početnosti syslů na jednotlivých lokalitách a soubory v prostředí GIS s plošnými zákresy výskytu na jednotlivých lokalitách. Zde uvádíme v Tabulce 3 vývoj početnosti na sledovaných lokalitách v letech 2008-2018. V roce 2018 došlo dle výsledků odhadů oproti předchozímu roku na 19 lokalitách k nárůstu početnosti nebo zůstala početnost shodná, na 9 lokalitách došlo k poklesu početnosti a u 10 lokalit nelze trend jednoznačně vyhodnotit. Celková odhadovaná početnost syslů v ČR se pro tento rok pohybuje v rozmezí 5 662 – 6 637 jedinců, což představuje nárůst o cca 1 000 jedinců oproti roku 2017. Výskyt syslů byl potvrzen na 38 lokalitách v ČR. Pozitivní jsou určitě záznamy syslů na nových místech. Celkem bylo v roce 2018 posbíráno 8 takových údajů. V jednom případě (Jizerka) se patrně jedná o úmyslné vysazení neznámou osobou, v ostatních však jde s velkou pravděpodobností o samovolné šíření syslů do širšího okolí stávajících kolonií (Brno – Medlánky, Miroslav, lokality na Znojemsku, Strakonice).

Tabulka 3. Přehled odhadované početnosti syslů na jednotlivých lokalitách. Šedě jsou zapsány již zaniklé lokality, kurzívou pak lokality pravděpodobně zaniklé v posledních dvou až třech letech. Od roku 2015 již považujeme lokality Hrádek a Raná díky jejich vznikajícímu propojení za jednu společnou lokalitu, pro účely zachování kontinuity jsou však v této tabulce stále uváděny odděleně. Údaje jsou převzaty ze závěrečné zprávy monitoringu sysla obecného v ČR v roce 2018. Vysvětlivky k symbolům jsou uvedeny pod tabulkou.

Lokalita	Odhadovaná početnost v letech										
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Albeř	40	55	25	15	5	3	3	3	3	3	1
Bezděčín	250	350	300	150	80	120	270	600	600	700	1 000
Biskoupky	110	230	140	25	50	50	90	130	80	130	130
Bořítov	200	200	200	200	200	240	250	280	300	300	250
Břeclav - Ladná	35	35	35	45	20	10	5	1	15	10	10
Čejč	20	-	40?	40?	40?	30?	-	20?	10?	10?	15?
Černice	?	?	-	5?	10	5	8	10	5?	7?	5
Černovice	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hodkovice n/Moh	10	10	10	5	3	5	5	4	2	21	35
Hotel Atlantis	0#	3?	0	-	0	-	-	-	-	-	-
Hotel Mana	0	0	-	-	0	-	-	-	-	-	-

Hrádek	130	150	300	320	350	350	400	350	350	320	300
Hrušovany u Brna	100	80?	80?	100?	70?	70?	80?	100?	150?	180?	250?
Chramosty	5	5?	0?	0	-	-	-	-	-	-	-
Chvalovice	?	?	-	10	8	5	0	1	0	0	-
Ivančice	25	15	15	10	10	5	10	10	15	25	30
Jamolice	100	150	150	130	130	110	170	180	140	140	180
Jaroslavice – státní hranice	10?	5?	5?	0?	0?	-	-	1	1?	3?	1?
Karlovy Vary - golf	60	70	100	200	200	45	15	10	28	37	50
<i>Karlovy Vary - letiště</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>-</i>	<i>10</i>	<i>0?</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
Kolín	50	70	100	100	150	85	130	90	85	65	65
Křídlovky	1	0?	1	4	7	8	17	17	5	0?	0?
Kyjov - Milotice	250	400	400	400	400	400	450	350	200	240	120
Letňany	650	600	550	400	250	40	40	50	35	5?	1?
Loděnice	50	10	13	20	8 (15-20)•	10	25	25	30	40	40
Lomy	8	0?	0	-	-	-	-	-	-	-	-
Medlánky	120	130	200	400	550	500	550	500	600	600	550
Mirotslav	10	25	55	70	80	220	270	300	350	400	650
Mohelno	70	60	75	75	90	100	100	100	100	80	70
Obora u Boskovic	-	-	-	-	-	45	35	35	30	20	40
PR Nad řekami	20	35	55	50	35	30	30	20	45	50	70
Radouč	20	60	35	70	100	100	100	180	280	300	450
Raná	250	250	150	150	200	200	300	380	500	550	650
Roudnice n/Lab	100	100	100	100	60	45	45	50	50	20	10
Slavkov u Brna	?	?	?	?	?	30?	15?	10?	0	0?	0?
Strakonice	75	40	40	50	60	20	55	60	60	75	150
Svatobořice – Mistrín	-15	0?	0?	0	-	-	-	-	-	-	-
Trhovky/Bor/Loužek	60	70	90	95	60	55	50	65	75	0/5/130	0/5/140
Újezd u Brna	10?	0?	10?	10?	10?	0?	-	5?	10	10?	5?
Velká Dobrá	15	15	10	20	25	20	30	40	100	230	400
Velké Pavlovice	40	40?	40?	50?	60?	90?	600?	500?	500?	500?	550?

Vyškov	650	600	600	550	500	550	650	500	250	350	300
Hnanice (vinice/hřiště)	?	?	?	?	?	?	?	15?	10/5	10/5	5?/3?
Valtice	?	?	?	?	?	?	?	10 (Rako usko)	30? (Rako usko)	20?	0
Jaroslavice – hřiště (známo od roku 2017)	?	?	?	?	?	?	?	?	?	25	25
Písečný vrch (založeno v roce 2017)	?	?	?	?	?	?	?	?	?	57	80
Medlánecké kopce – trafo	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	1
Míroslav – zahradky a okolí	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	nižší desítky
Celkový odhad početnosti	3564	3755	3779	3714	3641	3376	4103	4 277	4 263	4 788	5 662
Celkový odhad početnosti včetně nejistých údajů	3599	3908	3954	3879	3821	3596	4798	4 992	5 049	5 673	6 637

Vysvětlivky:

5? nejistý údaj

? lokalita nebyla v době monitoringu známa

- lokalita nebyla v rámci letního monitoringu kontrolována

v jarním termínu zaznamenán výskyt 4 jedinců, v letním 0

• odhad založený na kontrole v rámci letního celostátního monitoringu, v závorce pak odhad garanta lokality založený na několika návštěvách během sezóny (do součtu byl započítán odhad z letní kontroly)

Aktivity v rámci výše uvedených projektů byly realizovány dle plánu. Proběhlo jednak detailní mapování na 9 známých jihomoravských lokalitách, kdy byla systematicky procházena celá plocha a pomocí GPS přístroje zaměřeny vstupy do syslích nor, a jednak namátkové mapování na 4 lokalitách, kde byl výskyt sysla nově hlášen veřejností. Výsledky byly zpracovány v prostředí GIS a poskytnuty AOPK ČR k dalšímu využití. Na nově hlášených a ověřovaných lokalitách zatím výskyt sysla prokázán nebyl. S výzvou k hlášení případných nálezů sysla či jeho pobytových znaků bylo osloveno 26 vinařů či sadařů z potenciálně vhodných oblastí.

3.4 Výzkum

RP:

Z výzkumných aktivit bude v roce 2018 pokračovat zpracovávání disertační práce zaměřené na genetickou strukturu vybraných populací a sledování zapojení nově vysazených jedinců na posilované lokality do rozmnožování prostřednictvím genetických metod.

Dále je pro rok 2018 zvažováno zadání bakalářské práce, která by porovnávala fenologii či průběh denní aktivity na dvou různých lokalitách ve Středočeském kraji.

Výzkumné aktivity jsou plánovány i v přeshraničním projektu „Sysli pro krajinu, krajina pro sysly.“ Na české straně proběhne v projektové oblasti jižní Moravy sběr demografických dat na 10 lokalitách a sběr dat o prostředí a vegetaci v okolí Velkých Pavlovic. S jejich využitím

pak bude zpracována analýza životaschopnosti populace v dané oblasti, včetně modelování významu různých faktorů a rizik a budoucího vývoje za různých podmínek.

Realizace:

Výzkum genetické struktury pokračoval v roce 2018 především odběrem dalších vzorků – odchvy za tímto účelem byly provedeny na lokalitách Karlovy Vary, Písečný vrch, Raná, Strakonice a také u příležitosti kontrolních odchytů v odchovech. Dále byl pořízen materiál pro laboratorní zpracování vzorků (PCR a izolační kit). Vlastní analýzy by měly být provedeny počátkem roku 2019.

Bakalářská práce na téma fenologie a průběhu denní aktivity syslů nebyla zadána, student nakonec zvolil jiné téma.

Během letního monitoringu byly z většiny navštívených lokalit odebrány směsné vzorky trusu, které byly předány k parazitologickým analýzám. Jejich výsledky budou známy v příštím roce.

Ve spolupráci s německým Friedrich-Loeffler institutem bylo dále provedeno testování na přítomnost tzv. bornaviru, který způsobuje encefalitidu a veverkovití jsou jeho potenciálními přenašeči. K testům byly institutu poskytnuty vzorky trusu a výtěry z tlam několika jedinců, pořízené při jednotlivých odchycích. Všechny analyzované vzorky byly negativní.

Počátkem října se v Budapešti konala již sedmá mezinárodní konference „European Ground Squirrel Meeting“, kde byly za ČR předneseny tři příspěvky: o odchovech a vypouštění syslů do přírody, o geografické variabilitě ve varovných signálech syslů a o osvětě prostřednictvím známek „Sysli na vinici“ a „Sysli v sadu“.

Pokračovaly i výzkumné aktivity v rámci zmíněného projektu. Na lokalitě letiště Miroslav byly testovány různé metody odhadu početnosti populace (počítání kolmých nor, sčítání pomocí fotopastí, capture/recapture, značení stříháním srsti). Ve Velkých Pavlovicích byl detailně mapován výskyt sysla ve vinicích a sadech na ploše cca 500 ha, na stejné ploše proběhlo i botanické mapování a na vybrané ploše mapování krajiny pomocí dronu. Cílem tohoto výzkumu je zjistit faktory, které ovlivňují výskyt syslů v daném prostředí. Aktuálně probíhá analýza nasbíraných dat, konkrétnější výsledky budou k dispozici koncem projektu.

3.5 Výchova a osvěta

RP:

V rámci výchovy a osvěty bude v roce 2018 pokračovat distribuce zbývajících propagačních materiálů (např. brožura, komiks, magnetky, tašky, bločky, podtácky) a plánovány jsou i akce pro veřejnost (syslí aktivity spojené se Slavnostmi stepí v Českém středohoří či Syslí den v Zoo Hluboká nad Vltavou, případně exkurze na některých lokalitách).

Osvětové aktivity jsou i důležitou součástí již zmiňovaného přeshraničního projektu. V rámci jeho realizace bude probíhat např. komunikace s vlastníky pozemků a zemědělci, prezentace a propagace projektu prostřednictvím médií, webových stránek (www.syslinavinici.cz) či tištěných materiálů (letáky, pexeso, brožura zaměřená na možnosti podpory syslích kolonií v projektové oblasti, odbornější materiály pro příslušné orgány ochrany přírody), proběhne několik přednášek/exkurzí pro veřejnost a bude vytvořena online mapová aplikace pro sdílení dat o výskytu nebo hlášení nových nálezů. Dále by měl vzniknout výukový program o syslech s potřebnými průvodními materiály a ve Velkých Pavlovicích je plánováno uspořádání několikadenního tematického tábora pro děti a zhotovení a umístění dvou informačních tabulí.

Realizace:

Plánované osvětové aktivity proběhly většinou dle plánu. Při vhodných příležitostech byly dále distribuovány dříve zhotovené propagační předměty. Slavnosti stepí v Českém středohoří se konaly dne 26.5., dále proběhly exkurze pro veřejnost např. na lokalitách Karlovy Vary (24.6.) a Radouč (25.8.), nebo přednáška o záchranném programu v domě ochránců přírody ČSOP (22.5.). V Zoo Hluboká nad Vltavou je i nadále možné si sysly důkladně prohlédnout v místní expozici, a to včetně pravidelného komentovaného krmení.

Mnoho osvětových aktivit proběhlo v rámci uvedeného přeshraničního projektu. Již existující známka „Sysli na vinici“ byla udělena dalšímu vinařství a dle jejího vzoru byla vytvořena i známka „Sysli v sadu“, která byla udělena prvnímu zájemci, v jehož meruňkovém sadu se syslům výborně daří. Osobně, telefonicky či emailem byli osloveni další zemědělci hospodařící na pozemcích v blízkosti známého výskytu syslů. V rámci projektu byla dále natočena reportáž pro ČT a pro Český rozhlas, byla vydána jedna tisková zpráva, uspořádány dvě akce pro veřejnost a předneseny dvě přednášky na odborných konferencích. Byly publikovány aktuality na webech a Facebooku řešitele, byl připraven a při různých akcích distribuován informační leták (např. Otevřené sklepy ve Hnanicích či seminář pro veřejnost v Hrušovanech u Brna). Ostatní v projektu plánované a zatím nerealizované osvětové aktivity proběhnou v roce 2019 v rámci jeho pokračování.

3.6 Ostatní opatření**RP:**

V této kategorii nejsou pro rok 2018 plánována žádná konkrétní opatření. Podobně jako v předchozích letech budou postupně doplňovány základní relevantní údaje (vlastnické vztahy, stav managementu a jeho výhledy, apod.) o případných nově objevených lokalitách.

Realizace:

Aktivity spadající do tohoto opatření probíhaly dle potřeby a ve vztahu k situaci na jednotlivých lokalitách, byly např. zjišťovány základní údaje o lokalitách s nově hlášeným výskytem sysla.

DALŠÍ:

Dle aktuální potřeby budou ve spolupráci s danými orgány ochrany přírody vyřizovány např. žádosti o výjimky k různým akcím na jednotlivých lokalitách či další potřebná vyjádření.

V průběhu roku začnou práce na celkovém vyhodnocení záchranného programu po dobu prvních deseti let jeho realizace.

Koncem roku bude již tradičně uspořádáno setkání garantů lokalit a dalších odborníků spolupracujících na realizaci záchranného programu.

Realizace:

Žádosti o výjimky a plánované záměry na jednotlivých lokalitách byly dle potřeby konzultovány s příslušnými orgány ochrany přírody, některá rozhodnutí již byla vydána, některá jsou stále v řízení.

Nepříjemností bylo zjištění prováděných rušivých a pro sysly nebezpečných činností na dvou lokalitách. V Jaroslavicích začala na přelomu června a července bez udělení výjimky stavba

nového hřiště přímo v místech výskytu sýslů. Naštěstí se práce podařilo po domluvě s vedením obce pozastavit a zasažená plocha byla důkladně prohlédnuta odborníky. Dotčeno zřejmě bylo jen několik málo jedinců, kteří se přesunuli na přilehlé větší hřiště či do jeho okolí. Po vyloučení přítomnosti sýslů na dotčené ploše tak mohly být práce pod dohledem dokončeny (podrobnosti viz Zpráva o průběhu prací – průzkum a odchyt sýslů na lokalitě Jaroslavice, ALKA Wildlife, o.p.s.).

Druhým případem je stavba nového hangáru na letišti v Miroslavi, ke které byl bohužel chybně udělen souhlas ze strany příslušného orgánu ochrany přírody. Stavba zde začala v říjnu, kdy sice ještě sýslí díky teplému počasí na lokalitě aktivovali, ale část z nich již mohla být ve stavu hibernace. Vzhledem k rozměrům plánovaného hangáru i k hustotě sýslů na lokalitě v tomto případě zřejmě došlo k nějakým ztrátám, byť pro populaci jako celek to nepředstavuje zásadní ohrožení. Situace je stále prošetřována ze strany ČIŽP. Případný dopad na místní populaci bude možné zjistit až v příštím roce.

S ohledem na tyto negativní zkušenosti se budeme do budoucna snažit kromě poskytování zákresů s výskytem sýsla prostřednictvím územně analytických podkladů a vedení záznamů v nálezové databázi ochrany přírody také aktivně informovat jednotlivé obce jinou vhodnou formou o výskytu tohoto kriticky ohroženého živočicha na jejich území.

Na lokalitě Mohelno byla již druhým rokem řešena vysoká úmrtnost na silnici vedoucí podél ploch osídlených systlem. Častější sekání příkopů pro lepší přehlednost ani výstražné dopravní značení pro řidiče situaci nezlepšily – v průběhu roku bylo zaznamenáno 12 sražených jedinců. Byla proto zahájena jednání o možnosti umístit na silnici zpomalovací prahy a o možnostech financování takové úpravy. Jednání byla úspěšná a instalace zpomalovacích prahů by tak měla být provedena v prvním čtvrtletí roku 2019.

Celkové vyhodnocení ZP po deseti letech jeho realizace je průběžně zpracováváno od podzimních měsíců. Jeho předběžné závěry ukazují na to, že naprostá většina střednědobých cílů již byla splněna, ale dlouhodobý cíl zaměřený na vytváření početnějších metapopulací je zatím stále velmi vzdálený. Dokončení celkového vyhodnocení a návrh aktualizace ZP by měly být dokončeny během první poloviny roku 2019.

Setkání garantů lokalit a dalších spolupracujících odborníků z časových důvodů nebylo uspořádáno v prosinci 2018, ale proběhlo 15.1.2019.

SHRNUTÍ A ZÁVĚR

1. Zajištění managementu a vývoj na jednotlivých lokalitách

Zajištění vhodného managementu na lokalitách výskytu sýsla obecného v roce 2018 lze považovat za úspěšné, kosení či pastva byly prováděny na všech početně významných i mnoha dalších lokalitách, většinou i s finančním přispěním ze zdrojů ochrany přírody. Žádné závažnější problémy s managementem se na sledovaných lokalitách nevyskytly.

V Tabulce 4 je uvedeno 15 lokalit s nejvyšší odhadovanou početností při letním monitoringu 2018. Hranice pro tuto početnost je 100 jedinců. Tyto lokality představují z hlediska početnosti asi 91% z celkové populace sýsla v ČR, což je o dvě procenta vyšší podíl než v roce 2017 (údaje v posledním řádku Tabulky 4 pro roky 2008-2017 nejsou relevantní, neboť v daných letech mohl být seznam zahrnutých lokalit dle výsledků monitoringu mírně odlišný). V porovnání s rokem 2017 je do výčtu zahrnuto o jednu lokalitu více (Strakonice), ostatní lokality jsou shodné, pouze na základě výsledků monitoringu seřazeny v odlišném pořadí. Celkově lze výsledky monitoringu sýsla v roce 2018 shrnout v následujících základních bodech: celková odhadovaná početnost pro ČR opět vzrostla a výskyt byl potvrzen na 38 lokalitách, což je o jednu více než loni. U největších (tzv. „stovkových“ lokalit – viz Tabulka

4) byl zaznamenán v 10 případech nárůst početnosti oproti roku 2017 (včetně nově zařazené lokality), ve 4 případech pokles početnosti a v 1 případě zůstal odhad totožný. Největší nárůst v odhadované početnosti (o 50 %) byl zaznamenán na lokalitě Strakonice, která se díky tomu poprvé zařadila mezi „stovkové“ lokality a na méně početné lokalitě Obora. Velmi výrazné zlepšení bylo zaznamenáno také na lokalitě Velká Dobrá, kde se jedná o již třetí rok s takto pozitivním vývojem. Větší nárůsty byly zjištěny také v Miroslavi, na Radouči nebo v Bezděčíně. Naopak největší pokles (také o 50 %) byl v roce 2018 zaznamenán v Kyjově a z méně početných kolonií v Roudnici nad Labem. Lokalita Kyjov – Milotice patřila k tradičně početnějším a stabilním koloniím, první větší pokles zde byl zaznamenán v letech 2015 a 2016. Loňský rok došlo k určitému zlepšení, ovšem letos následoval opět výrazný úbytek jedinců. Příčiny jsou zatím spíše spekulativní – může se jednat o predaci volavkami (kterou zmiňují zástupci aeroklubu a pozoroval ji také Ing. R. Zajíček) v kombinaci se špatnou kondicí části populace (v roce 2018 zde bylo pozorováno několik jedinců s výraznými lysinami a boláky). V Roudnici nad Labem je situace vzhledem k dlouhodobě nízkým početnostem ještě kritičtější a u této lokality bude pravděpodobně zvažováno posílení. Pozornost bude třeba věnovat i lokalitám Bořitov, Vyškov a Medlánky, neboť se jedná o „stovkové“ lokality, na kterých však došlo oproti loňskému roku k poklesu odhadované početnosti.

2. Realizace polopřirozeného chovu

Vývoj v ochovech sysla obecného v roce 2018 považujeme za velmi dobrý, neboť se podařilo zajistit dostatečný počet zvířat pro pokračování zahájené repatriace a ještě bylo možné částečně podpořit posílení kolonie v Hodkovicích nad Mohelkou. Celkem bylo pro účely vypouštění do volné přírody odebráno 17 jedinců ze Zoo Brno a 44 jedinců ze ZS Rozovy. Oproti roku 2017 se také zlepšila situace v odchovu v ZS Vlašim, kde prokazatelně proběhla úspěšná reprodukce. Na základě provedených kontrolních odchytů lze konstatovat, že zvířata jsou v dobrém zdravotním stavu, na podzim začala standardně hibernovat.

3. Početnost populace v ČR

V roce 2018 byla celková početnost odhadovaná na 5 662 – 6 637 jedinců, což představuje nárůst o cca 1 000 jedinců oproti předchozímu roku (4 788 – 5 673). Přispělo k němu pravděpodobně opět i hodně suché počasí během většiny sezóny.

4. Repatriace a posilování malých populací

I tyto aktivity v roce 2018 úspěšně pokračovaly. Byla realizována druhá fáze repatriace na lokalitu Písečný vrch v Českém středohoří, kam bylo stejně jako v roce 2017 vypuštěno 57 jedinců. Vývoj na lokalitě je zatím pozitivní, už v tomto roce došlo k úspěšné reprodukci loni vypuštěných zvířat, jedinci osídlili širší okolí místa vypouštění a celková početnost byla ke konci sezóny odhadnuta na 80 zvířat.

Pozitivní efekt posílení je zatím patrný i na lokalitách Karlovy Vary (vypouštění v letech 2016 a 2017) a Hodkovic nad Mohelkou, kde byla po roce 2017 provedena druhá etapa posílení a bylo zde vypuštěno celkem 20 jedinců z expozice v Zoo Hluboká a z odchovu v ZS Rozovy. Na těchto lokalitách bude i nadále pokračovat intenzivnější monitoring.

Výběr lokalit pro další repatriaci a posílení bude proveden počátkem roku 2019, v případě posilování i s ohledem na jarní kontroly uvažovaných kolonií.

Tabulka 4. Přehled lokalit s odhadovanou početností 100 a více jedinců dle početnosti v roce 2018 (seřazeno od nejvyšší po nejnižší početnost) a zhodnocení managementu v roce 2018. Pro srovnání jsou uvedeny odhadované početnosti od roku 2008, tedy od roku schválení ZP.

Lokalita	Odhadovaná početnost											Stav managementu 2018
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Bezděčín	250	350	300	150	80	120	270	600	600	700	1 000	velmi dobrý
Raná + Hrádek*	380	400	450	470	550	550	700	730	850	870	950	velmi dobrý
Mirotslav	10	25	55	70	80	220	270	300	350	400	650	velmi dobrý
Medlánky	120	130	200	400	550	500	550	500	600	600	550	velmi dobrý
Velké Pavlovice ^o	40	40	40	50	60	90	600	500	500	500	550	nelze jednoznačně hodnotit
Radouč	20	60	35	70	100	100	100	180	280	300	450	dobrá
Velká Dobrá	15	15	10	20	25	20	30	40	100	230	400	velmi dobrý
Vyškov	650	600	600	550	500	550	650	500	250	350	300	velmi dobrý
Bořitov	200	200	200	200	200	240	250	280	300	300	250	velmi dobrý
Hrušovany u Brna ^o	100	80	80	100	70	70	80	100	150	180	250	nelze jednoznačně hodnotit
Jamolice	100	150	150	130	130	110	170	180	140	140	180	velmi dobrý
Strakonice	75	40	40	50	60	20	55	60	60	75	150	dobrá
Loužek	60	70	90	95	60	55	50	60	70	130	140	velmi dobrý
Biskoupky	110	230	140	25	50	50	90	130	80	130	130	velmi dobrý
Kyjov – Mílotice	250	400	400	400	400	400	450	350	200	240	120	velmi dobrý
% z celkového počtu sýslů v ČR	66%	71%	71%	72%	76%	86%	90%	90%	90%	91%	91%	

Poznámky:

* Tyto lokality byly dříve hodnoceny odděleně, nicméně díky jejich částečnému propojení je od loňského roku uvádíme již jako jednu lokalitu.

^o Odhady z těchto lokalit jsou značně nejisté, neboť je těžké v prostředí vinic sýsly pozorovat a jejich hustoty jsou zde mnohem menší.